

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของปัญหา

ทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนา (religious pluralism) เริ่มเป็นที่ตื่นตัว และได้รับการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังจากวงการปรัชญาและศาสนา เมื่อจอห์น ฮิก (John Hick) นำเสนอทฤษฎีนี้ขึ้น แต่เดิมมาเรื่องความเป็นจริงทางศาสนา เป็นเรื่องเฉพาะของศาสนานั้น ๆ และแต่ละศาสนาต่างก็อ้างว่า มีเพียงศาสนาของตนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงสัจธรรม ทว่าแนวคิดพหุนิยมทางศาสนาของฮิก กลับเห็นว่า ศาสนาทุกศาสนาสามารถเข้าถึงสัจธรรมได้โดยเท่าเทียมกัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนาของฮิก เป็นหลัก ทั้งนี้ฮิกพยายามหาเกณฑ์ร่วมที่เป็นนัยสำคัญระหว่างศาสนาทั้งหลายอันจะบ่งถึงความ เป็นจริงทางศาสนาของทุกศาสนา โดยที่ฮิกเห็นว่าเกณฑ์ร่วมที่เป็นนัยสำคัญคือการ เปลี่ยนผ่าน (transformation) จากการเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง (self-center) เป็นการเอาความเป็นจริงเป็นศูนย์กลาง (reality-center) หรืออีกนัยหนึ่งคือภาวะของการเปลี่ยนผ่านจากการที่มีตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งไม่สามารถรับรู้ถึงความเป็นจริงทางศาสนาได้ไปสู่การเปิดรับความเป็นจริงทาง ศาสนา ส่วนสิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละศาสนาจะเป็นเพียงวิถีปฏิบัติอันเป็นธรรมเนียม ดั้งเดิมของศาสนา (tradition) เท่านั้น ซึ่งนอกจากฮิกจะใช้เกณฑ์ร่วมเพื่อบ่งถึง ความเป็นจริงทางศาสนาแล้ว ตัวสัจธรรมตามทัศนะของฮิกยังเป็นเอกภาวะเดียวกันในทุกศาสนา

จากแนวคิดที่กล่าวมา จะเห็นว่าการจะเข้าใจความคิดเรื่องพหุนิยม ทางศาสนาของฮิกได้อย่างกระจ่างชัด เราจำเป็นต้องเข้าใจปรัชญาตะวันตก ของอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เสียก่อนเพราะเป็นปรัชญาที่มีอิทธิพล

ต่อความคิดของอีกมาก

อีกปรัชญาของค่านักในเรื่องการแบ่งแยกสิ่งที่ปรากฏ (Phenomena) กับสิ่งที่ป็นจริง (Noumena) มาใช้ในทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนาของเขา โดยในทัศนะของค่านักโลกปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ปรากฏเป็นโลกที่ผ่านการปรุงแต่งโดยอาศัยมโนทัศน์ที่มนุษย์มีอันเป็นสากล แต่ตามทัศนะของอีกโลกที่ปรากฏมีความแตกต่างตามขอบเขตของวัฒนธรรม นอกจากนี้โลกที่เป็นจริงในทัศนะของค่านักนั้น มนุษย์ไม่อาจรับรู้ได้เพราะ เราต้องรับรู้โลกผ่านจิตที่ผ่านทางระบบมโนทัศน์บริสุทธิ์แห่งความเข้าใจ (pure form of understanding) หรือหมวดหมู่ของความรู้ (categories) เสมอ ภาวะความเป็นจริงทางศาสนาของอีกก็เปรียบได้กับโลกที่เป็นจริงนั่นเอง

2. แนวเหตุผล ทฤษฎีที่สำคัญ หรือสมมติฐาน

คำถามเกี่ยวกับความเป็นจริง (reality) เป็นคำถามที่สำคัญมากในวงการปรัชญา เนื่องจากคำถามดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการพยายามเข้าใจต่อองค์ความรู้จำนวนมาก และเมื่อจอห์น อีกร นำเสนอทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนาขั้นนี้ คำถามเกี่ยวกับความเป็นจริงในกรอบของโลกทัศน์ทางศาสนาจึงเริ่มมีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะจากมุมมองของ Exclusivism อันเป็นทัศนะที่เห็นว่าศาสนาอื่นนอกจากศาสนาในประเพณีของตนเองแล้วจะไม่สามารถเข้าถึงความเป็นจริงได้เลย หรือ Inclusivism คือ ทัศนะที่มีแนวโน้มการตีความศาสนาอื่นมาอยู่ในโครงสร้างวิธีการตีความหรือการอธิบายในศาสนาของตน อีกทั้งการโต้แย้งจากมุมมองที่ยอมรับในแนวคิดพหุนิยมทางศาสนาเองที่เห็นว่าศาสนาทั้งหลายมีฐานะเท่าเทียมกันในการเข้าถึงสัจธรรม แต่เป็นทัศนะที่มีสมมติฐานแตกต่างจากทัศนะของอีกซึ่งเชื่อในเอกภาวะของความเป็นจริง กล่าวคือ เป็นแนวคิดพหุนิยมทางศาสนาที่มีสมมติฐานว่าความเป็นจริงเป็นพหุภาวะ ขณะที่บางกลุ่มเชื่อว่าข้อความทางศาสนา นั้นไม่บังถึงความเป็นจริงที่เป็นอยู่เอง นอกจากนั้นทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนาของอีกซึ่งรับความคิดของค่านักเรื่องโลกที่เป็นจริงในตัวเองมาใช้ก็ยังคงเป็นปัญหาที่ทำให้อีกไม่สามารถอธิบายการเชื่อมโยงโลกที่ปรากฏกับโลกที่เป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่ง

เหนือธรรมชาติ (Transcendent) ได้

3. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความคิดของฮิกเกี่ยวกับทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนา
2. ประเมินข้อโต้แย้งและปัญหาต่าง ๆ ที่มีต่อทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนา

ของฮิก

4. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวความคิดพหุนิยมทางศาสนาของ จอห์น ฮิก ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยใช้ผลงานที่ศึกษาได้เขียนขึ้น อาทิ Problems of Religious Pluralism และ Philosophy of Religion และอื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้ใช้หนังสือเกี่ยวกับค้ำันท์ วิตเคนสไตน์ ท่านพุทธทาส และนักปราชญ์ท่านอื่น ๆ เพื่อประกอบความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนาของฮิก รวมทั้งบทความต่าง ๆ ที่มีการตั้งประเด็นถกเถียงกับทัศนะพหุนิยมทางศาสนาของฮิกอีกด้วย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้เข้าใจทฤษฎีพหุนิยมทางศาสนาของจอห์น ฮิก
2. ได้เห็นข้อถกเถียงและโต้แย้งต่าง ๆ ในเรื่องพหุนิยมทางศาสนา
3. เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ และเป็นแนวทางในการศึกษา

วิจัยสำหรับผู้สนใจปรัชญาศาสนาต่อไป